

Kísérletek a magyar választási rendszer megreformálására (1990-2006)

1. Reformelképzelések 1990 és 1994 között

A választási rendszer működését eleinte nemcsak a szakmai, hanem a politikai közvélemény is alapvetően pozitívan értékelte; különösen a választások győztese, az MDF nyilatkozott elismerően a vegyes szisztéma hatásmechanizmusáról. Hangoztatták, hogy egyesíti az egyéni és a listás rendszer előnyeit, hogy a szisztéma arányosságát az egyéni körzeti rendszeren kívül mindössze a parlamenti küszöbhatár korlátozza, hogy a két forduló erősebb legitimitást biztosít, mint a relatív többségi rendszer. A felsorolt érvek alapján az MDF tehát a kombinált rendszer mellett foglalt állást, s lényegében az érvényességi küszöb felülvizsgálata elől is elzárkózott.

1992. március 4-én a Magyar Közigazgatási Intézet és a Magyar Közigazgatás c. folyóirat választási fórumot szervezett a politikai pártok képviselői és választójogi szakértők bevonásával. Öt kérdéssel foglalkoztak:

1. az egyéni kerületi, az arányos és a vegyes választási rendszerek problematikájával;
2. a választások érvényességével és eredményességével;
3. a küszöbhatárral;
4. a törvényhozás létszáma és a választási rendszer közötti kapcsolattal;
5. a kisebbségek képviseletével.

Az MSZP a korrekció szükségességét hangoztatta, így például a bejutási küszöb eltörlését vagy csökkentését 3%-ra, a KDNP pedig arányosabb képviseletet szeretett volna, valamint az 5%-os kizárási klauzultát támogatta. A kiszáradtak elsősorban a 4%-os küszöbhatárt bírálták (ekkor már Torgyánék kiléptek a koalícióból, s attól tartottak, hogy a következő választásokon nem jutnak be), de az egyéni és listás képviselői helyek kérdését is felvetették. A liberális pártok az alapvető problémának a parlament magas létszámát tartották (a FIDESZ és az SZDSZ egyaránt a 200-240 fős törvényhozás híve volt). Az SZDSZ javasolta a területi listák eltörlését is, míg a kompenzációs mandátumok számát egyidejűleg majdnem kétszeresére, 104-re emelték volna. E korrekciós törekvések nem jelentek meg az 1994. évi III. törvényben: **a küszöbhatár 5%-ra történő emelésétől** eltekintve lényegében változatlanul hagyta a többi elemet.

2. Reformelképzelések 1994 és 1998 között

Az 1994 nyarán lebonyolított koalíciós tárgyalásokon kompromisszum született a választási reform kérdésében is. A koalíció javasolta – az arányosság elvének figyelembevételével – az egyfordulós kombinált választási rendszert, a kampányidőszak lerövidítését, az Országgyűlés létszámának csökkentését, a jelöltállítási rendszer felülvizsgálatát. A választójogi törvény módosítására irányuló hat-, majd hétpárti tárgyalások 1996 márciusában megkezdődtek. A pártok egyöntetűen támogatták a parlament létszámának csökkentését, a rendszer arányosítását, a konkrét kérdésekről és bevezetésének időpontjáról azonban már eltérően gondolkodtak. Az MDF és a KDNP, mivel a második forduló előtti szövetségkötéseknek

kiemelt jelentőséget tulajdonítottak, ragaszkodtak a kétfordulós szisztéma fenntartásához, az MSZP és a Fidesz-MPP „a megszemélyesített arányos képviselő” mellett szólt (az SZDSZ is hajlott ennek elfogadására). Konszenzus alakult ki viszont a jelöltajánlás és a kampány kérdéseiben. A tárgyalások érintették a külföldön élő magyar állampolgárok szavazati jogának, valamint a kisebbségek parlamenti képviselőtének kérdését is, megegyezés azonban ekkor sem született.

1996 nyarára megtorpant a választási reform előkészítésének folyamata, miután az alkotmánymódosító javaslatok öt szavazat híján nem kapták meg a kétharmados többséget a Parlamentben.

3. Az 1999/2000-es eseti bizottság

1998 decemberében a Fidesz-MPP országgyűlési határozati javaslatot nyújtott be a törvény megváltoztatására, melyben a képviselők számának 220-250-re történő csökkentését kezdeményezte. A módosítást betervezték azt várták indítványuktól, hogy a következő választásokon már egy kisebb létszámú, de a jelenlegi választójogi rendszernek megfelelő, és annak arányait megőrző parlament kerül megválasztásra. Az elképzelést támogatták a koalíciós partnerek, ill. a MIÉP, míg az MSZP és az SZDSZ úgy vélekedett, hogy jelenlegi formájában komolytalan a javaslat, mivel nincs alátámasztva a választási rendszer átalakítására vonatkozó konkrét elképzelésekkel, de elvileg nem elleneznének egy kisebb létszámú törvényhozást.

Az Országgyűlés **1999 elején eseti bizottság felállításáról** döntött, amelynek feladatául a hazai választójog megreformálását tűzte ki. Ezen belül a bizottságnak sok részfeladata volt, úgy mint a kisebbségek parlamenti képviselője, a külföldön élő magyar állampolgárok választójoga, vagy az európai parlamenti képviselők megválasztásának módja. Ezekkel a kérdésekkel nem, a bizottságnak kizárólag a magyar választási rendszer reformjára vonatkozó tevékenységével foglalkozunk az alábbiakban. Bár a bizottság eredménytelenül zárta a munkáját (ami könnyen előrelátható lehetett, hiszen a parlamenti előterjesztéshez ötpárti egyetértésre lett volna szükség, törvénymódosításhoz pedig kétharmados parlamenti többségre), fontos, hogy 1999-2000-ben, akkor még csak három választás tapasztalatával, mely politikai erő, milyen megfontolásból kívánt változtatni a rendszeren, mely részeit tartották e rendszernek sikeresnek, s melyeket újragondolandónak. Több párt azóta is kitart akkori véleménye mellett, s mivel mostanában újra napirendre került a téma, jó kiindulási pontként szolgálnak az akkor megfogalmazott álláspontok.

A 12 tagú bizottság – amelyben minden parlamenti frakció két-két taggal képviseltette magát –, Pokol Béla (FKgP) elnökkel, Lamperth Mónika (MSZP) és Kőrödi Mária (SZDSZ) alelnökökkel az élén **1999. március 16-án tartotta meg alakuló ülését.**

3.1. Az MDF nem változtatna

Az MDF kivételével minden párt azt jelezte, hogy érdekelt az Országgyűlés létszámának csökkentésében. A Fórum álláspontja szerint **a parlamenti létszám csekély mértékű karcsúsításának nincs értelme, a jelentős csökkentésnek viszont a párt nem híve.** Balsai István szerint az egyfordulós választás kétségbe vonná az egyéni képviselők legitimitását, hiszen ebben a formulában az is előfordulhatna, hogy valaki mindössze 15-20 százalékos választói támogatással jut mandátumhoz. Az MDF nem ért egyet a választókerületek számának csökkentésével sem, mert az aránytalan területnövekedéssel és a képviselő torzulásával járna.

3.2. Az FKgP és a MIÉP reformjavaslata

A további öt párt előterjesztésében kevés közös pontot lehet találni. Abban egyetértettek, hogy olcsóbb parlamentet szeretnének, ami mindannyiuk előterjesztésében a létszám csökkentését foglalta magában. Tisztán arányos listás rendszert, azaz az egyéni választókerületek megszüntetését, tekintettel a hazai hagyományokra, egyik párt sem indítványozta. Mindannyian csökkentenék viszont azok számát, de mindannyian más mértékben.

Az FKgP mérlegelte az egyfordulós rendszer előnyeit és hátrányait, és arra jutott, hogy az csak akkor érdeke a kisebb pártoknak, ha nő a listás és csökken az egyéni választókerületekben megszerezhető mandátumok aránya, mivel csak így biztosítható, hogy szavazatarányuknak megfelelő számban kapjanak mandátumot. Egy forduló esetén ugyanis az egyéni választókerületekben relatív többséggel lehet mandátumot szerezni, amire a kisebb pártoknak egyáltalán, vagy csak kevés helyen van esélyük.

A MIÉP a rendszer arányosítását tartotta a legfontosabbnak, s mivel a létszám csökkentésében egyetértettek a pártok, Balczó Zoltán felhívta a figyelmet a területi listák várhatóan erősödő torzító hatására, ezért annak felváltását indítványozták az országos listával. Az egy vagy két forduló kérdését a MIÉP nyitva hagyta, de az egyéni választókerületek arányának csökkentésében találkozott álláspontja a kiscgazdákéval: **A MIÉP 130 képviselőt választana egyéniben, 190-et országos listán, míg az FKgP-nél ugyanez: 100, illetve 250.** A miépes beadvány arra is rámutatott, hogy a jelentősen kisebb parlamenti létszám szakértőknek a jelenleginél sokkal intenzívebb bevonását igényelné, annak kiadási vonzatával együtt. Ezért ők nem támogatják a létszám radikális letörését célzó javaslatokat.

Az FKgP a jelöltállítást változtatta volna meg gyökeresen: **az ajánlószelvényeket felváltaná a kaució.** Egyéni választókerületben 200.000 forintért lehetne elindulni, amit a jelöltállító szervezet visszakap, ha a szavazatok legalább két százalékát megszerzi, míg az országos lista indításért 5.000.000 forintot kéne letétbe helyezni, amit már a szavazatok fél százalékával vissza lehet kapni. A választási kampányt 30 napban maximálnák, illetve felvetették, hogy a 350 képviselőn túl, korlátozott jogkörrel 13 nemzetiségi képviselő is kerülhessen be a parlamentbe. A MIÉP ezt megvalósíthatatlannak tartotta.

3.3. A Fidesz-MPP reformjavaslata

A Fidesz-MPP szerint az egyetlen lényegi eleme a választási rendszernek, amin változtatni lenne szükséges, az a parlament létszáma. **A rendszerrel lényegében elégedett, célja tehát csak egy kisebb létszámú, hatékonyabb, lényegesen kisebb költséggel működő parlament** kialakítása. Salamon László felszólalásában azzal érvelt, hogy a meglévő rendszer már bizonyított, **az aránytalanságnál fontosabb, hogy stabil kormányok jöttek létre.**

Első beadványukban **276 fős parlamentet** javasoltak, melyből továbbra is **176 helyet** lehetne **egyéni választókerületből** megszerezni, a maradék **100-at** pedig **országos listáról.** A megyei listák elhagyásával, de az arányosabb országos listára való áttéréssel Salamon szerint nagyjából az eddigi arányosságot biztosítaná a módosítás, viszont majdnem 30%-os létszámcsökkenése miatt lényegesen olcsóbb parlamentet hozna létre. A párt **védelmébe vette a kétfordulós rendszert** is, mondván az nagy legitimitást biztosít a megalakuló parlamentnek, mivel a második fordulóban megmutatkozó másodlagos választói pártpreferenciák nagy jelentőséggel bírnak.

Az MSZP delegáltja, Wiener György e téren szállt vitába a Fidesz-MPP indítványával. Felhívta a figyelmet arra, hogy Franciaországon kívül egy európai uniós tagállam sem alkalmazza a **kétfordulós rendszert** rendkívüli torzító hatása miatt. **A magyar rendszer erős aránytalanságának fő okát** is ebben látja, valamint (utalva az 1998-as eredményre) kifejtette, hogy jelen szisztéma mellett az is lehetséges, hogy „a győztes elveszti, a vesztes megnyeri” a választásokat, éppen azért, mert a másodlagos preferencia dönthet az elsődlegessel szemben. A másodlagos preferencia kifejezését pedig úgy találta megoldhatónak, hogy a választó voksolhat egy adott párt listájára és egy másik párt jelöltjére. Wiener belátta, hogy a jelenlegi kétfordulós rendszer mellett ez ritkán alkalmazott technika, de egyfordulós választás esetén elképzelhetőnek tartotta e módszer elterjedését.

Wienerre reflektálva Salamon saját választókerületének eredményén keresztül mutatta be a kétfordulós rendszer demokratikus létjogosultságát. Pest megye 3. választókerületében az első fordulóban a szocialista Tóth András végzett az élen 26,65%-kal, Salamon volt a második 24,57%-kal, a harmadik pedig a kisgazda Lévai Sándorné 13,95%-kal. Ők hárman versengtek a második fordulóban (visszalépés nem történt), ahol a szavazatok 46,81%-ával Salamon győzedelmeskedett (Tóth 42,62%-ot, Lévainé 10,57%-ot kapott). Az egyfordulós rendszerben a szocialista jelölt nyert volna, alig több mint a szavazatok egynegyedével, így a másodlagos preferenciák manifesztálódásával a választói akaratot jobban kifejező eredmény született – érvelt a két forduló mellett Salamon.

A Fidesz-MPP javaslatában szerepelt még a második fordulóra való bejutás módosítása is. Azon az alapon, hogy „a harmadik helyről csak véletlenszerűen lehet győzni”, a beadvány **az első forduló legjobban szereplő két jelöltjét juttatná be a második fordulóra**. Ezen kívül javasolja az 5 százalékos választási küszöb fenntartását, elsősorban a kormányozhatóság érdekében. A kampányidőszak tartamát pedig jelentősen csökkentené, mintegy 45 napra, ami a lényeges költségmegtakarítás mellett – a párt szerint – a választópolgárok akaratával is találkozna.

A javaslatot a legtöbb kritika erősen aránytalan jellege miatt érte. Wiener kiszámította a rendszer L-H-indexét, és azt az eredményt kapta, hogy 3 ponttal is aránytalanabbnak mutatja az 1998-as választásokat a jelenlegi rendszerénél (sőt, Arend Lijphart munkáját alapul véve azt is elmondta, hogy 27 ország 1945 utáni összesen 57 választási rendszere közül mindössze 6 [2 indiai, 2 francia és két görög] bizonyult a vezető kormánypárt javaslatánál aránytalanabbnak). Mindennek következtében a Fidesz-MPP szakértői módosítottak rajta: megelegedtek a képviselői létszám 25%-os csökkentésével, mégpedig úgy, hogy **152 képviselő egyéni választókerületben, 138 pedig országos listán nyerhet mandátumot**. Salamon mellékelte egy összehasonlító elemzést is, melynek tanúsága szerint, ha ezzel a rendszerrel bonyolították volna le az 1994-es és 1998-as választásokat, a mandátumszámok értelemszerűen alacsonyabbak, míg a mandátumarányok lényegében változatlanok lettek volna. Minden egyéb tekintetben változatlanul hagyták eredeti koncepciójukat. A Fidesz-MPP reformjavaslatának nem volt esélye elnyerni a szükséges többség támogatását, mivel a többi reformra törekvő párt célja közt szerepelt a jelenleginél arányosabb rendszer kialakítása, aminek a Fidesz-MPP indítványa nem felelt meg.

3.4. Az MSZP reformjavaslata

Ellentétben a Fidesszel, az MSZP olyan választási reform megvalósítását javasolta, amely a jelentős költségmegtakarítás mellett, a jelenleginél jobban **biztosítja a választói akarat érvényesülését**, azaz a listás szavazati arányoknak minél jobban megfelelő parlamentet eredményez. E kritériumoknak álláspontjuk szerint egy **arányosított, egyfordulós szisztéma**

felel meg, amely a parlamenti létszám csökkentésével jár együtt. 1989-ben még az MDF szakértőit termékenyítette meg a német választási rendszer, tíz évvel később már az MSZP alkotott a német szisztéma logikáján alapuló reformtervezetet. A szocialisták tehát egy olyan vegyes rendszert javasoltak, amelyben **a képviselők egyik felét egyéni választókerületben, a másik felét területi listákon választják**, de mindezt kizárólag a listás szavazati arányoknak megfelelően.

Technikailag ez úgy megvalósítható, hogy a mandátumokat a Hagenbach-Bischoff, a Hare vagy a d'Hondt-módszer alkalmazásával először a területi listákról osztják ki. E módszerrel csak azok a pártok juthatnak parlamenti helyhez, amelyek az országos szinten összesített szavazatok előre meghatározott százalékát elnyerik (ezt a küszöböt akár országosan, akár megyei szinten is elképzelhetőnek tartották bevezetni). Miután az adott területen kiszámolják, melyik párt hány mandátumra jogosult, az egyéniben győztes jelöltekkel töltik fel e helyeket, a maradékot pedig a listán soron következő jelöltekkel. Ha valamely párt több egyéni körzetben győzött, mint listán a helyeinek száma, a különbséget többletmandátumokat eredményez, amelyek megemelik a törvényhozás létszámát (a német tapasztalatok azt mutatják, hogy ilyenek csak ritkán és kis mennyiségben keletkeznek, ezért ez nem húzza keresztül a rendszer létszámcsökkentő törekvését). A rendszer arányossága mellett ez az a motívum, ami erősítheti a nagypártokat.

A szocialisták által javasolt választási **szisztéma** magas fokú arányossága **kizárja, hogy bármely párt szavazati részesedéséhez képest jelentős számú mandátumtöbblet jusson** (az MSZP modelljének L-H-indexe 6,94; lásd 6.2. számú melléklet). Ily módon a (kevésbé alkuképes) **közepes és a kisebb pártoknak kedvez**, amelyek az egyfordulós megoldás ellenére sem kényszerülnek arra, hogy a választások előtt szövetséget kössenek, hiszen a természetes, illetőleg a jogi küszöbhatár átlépése esetén a szavazatarányuknak megfelelő mandátumszámot minden valószínűség szerint elnyerik. Emellett még arra is lehetőségük nyílik, hogy a blokkjukhoz tartozó nagyobb politikai erőnek kedvezzenek, ha számukra esélytelen körzetben nem indítanak jelöltet. Ennek persze kicsi a jelentősége, mivel az egyéni helyeket is a listás szavazatok szerint osztják ki, ezért ez csak egy-egy extra mandátumot eredményezhet a nagyobb pártnak.

Az MSZP javaslata jó tárgyalási alap lehetett volna, hiszen nem a parlamenti létszám csökkentése, hanem a minél nagyobb arányosság igénye felől közelítette meg a rendszert, s sikerült egy olyan alapot lefektetni, amelybe **nincs belevésve sem a bejutási küszöb, sem a területi listák száma, sem a végleges parlamenti létszám**. Ezekben a kérdésekben nyitott volt az MSZP, bár jelezte, hogy 304 fős parlamentet tartana ideálisnak, mivel 152 alá nem érdemes az egyéni választókerületek számát csökkenteni, a rendszer lényege pedig az 50-50%-os megoszlás, ami a listás és egyéni helyek arányát illeti.

A szocialista javaslat mégsem nyerte el a bizottság tetszését. Salamon László, mint azt már korábban is hangsúlyozta, nem tartotta szerencsésnek a rendszer arányosítását, előbbre valónak tartotta a stabil kormányozhatóságot, amit az MSZP javaslatában nem látott biztosítottak. A Fidesz-MPP fő törekvése a létszám radikális lefaragása volt, s a bizottsági ülésezés e szakaszában még a parlament 100 fősnél kisebb mértékű csökkentésének Salamon nem látta értelmét (a 2000. április 25-i ülésen Wiener már hajlandónak mutatkozott a 145-145-ös megoszlásra, miután a Fidesz-MPP is februárban 290 főre korrigálta eredeti javaslatát). Fenyvessy Zoltán (MIÉP) a működő rendszernek is legnagyobb hibájaként említette az erősen torzító területi listákat, ezért annak kiiktatását találta szükségesnek, nem pedig az országos listáét, ahogy az a szocialista előterjesztésben szerepelt.

Wiener György az előterjesztés arányosságát méltatta, mire Pokol Bélától azt a kritikát kapta, hogy „az arányosság nem a demokrácia non plus ultrája”. Pedig a szocialista javaslat kétségkívül kiküszöböli azt a korábban megfogalmazott elnöki aggályt, miszerint az arányos rendszer legnagyobb hátránya, hogy 4-5 húzónév megmérettetés nélkül beviszi a parlamentbe a szürkéket is.

Ami pedig a kormányozhatóságot illeti, a szocialista képviselő nem értett egyet azzal, hogy az arányos rendszerek szükségszerűen törekenyebb kormányokat eredményeznek. Érvelését a svéd példával támasztotta alá, ahol a rendszer arányos, a kormányok pedig kifejezetten erősek, illetve felhívta a figyelmet arra, hogy a jelenlegi magyar rendszer mellett is mindig koalíciók alakultak, tehát nem eredményezne a szocialista javaslat visszalépést e téren sem. Arra is rámutatott, hogy a kormány stabilitásához nagyban hozzájárul a konstruktív bizalmatlansági indítvány intézménye, amit nem szándékoznak megváltoztatni.

Bár az MSZP indítványa, szándékosan nyitva hagyott több kérdést, elsősorban a Fidesz-MPP ellenállása miatt nem jutott el abba a stádiumba, hogy a részleteiről egyeztessen a bizottság. A fideszes és a szocialista javaslat közt az átmenetet az SZDSZ indítványa jelentette.

3.5. Az SZDSZ reformjavaslata

Az SZDSZ szerint szólnak érvek az egy- és a kétfordulós rendszer mellett is (az egyfordulós olcsóbb, a kétfordulós jobban biztosítja a kormánytöbbséget), de a számukra legfontosabb kérdést, **az arányosság érvényesítését mindkét változatban megoldhatónak tartják**. A párt jelezte, hogy amennyiben a bizottság a kétfordulós változat mellett foglalna állást, az SZDSZ egyrészt az abszolút többség biztosítása, másrészt a kisebb pártok zsarolási potenciáljának csökkentése érdekében csak **a legjobban szereplő két jelölt második fordulás indulását** támogatná.

Az SZDSZ is fontos követelménynek tartja a parlament létszámának radikális csökkentését. **Az ideális létszám** a párt szakértői szerint **250 fő** lenne, de semmiképpen sem haladhatná meg a 300-at. A párt ebben a rendszerben azonban nem tartja célszerűnek az egyéni kerületek számát csökkenteni, hiszen az egyrészt felborítaná a jelenleg is jól működő rendszert, másrészt túlzottan megnövelné az egy kerületre jutó választópolgárok számát, ami hátráltatná az egyéni választókerületi képviselők szakmai munkáját.

Ami **a területi listákat** illeti, azokat az SZDSZ – a MIÉP-pel egyetértésben – a jelenlegi **választási rendszer** egyik **legfőbb aránytalanító tényezőjeként** tartja számon. Mindenképpen indokoltnak tartják tehát, hogy a listás elem csak az egyéni képviselők megválasztásánál nem hasznosuló szavazatokra épüljön. Ehhez kapcsolódva, a szisztéma arányosabbá tétele végett, a párt megfontolandónak tartotta egy tisztán országos, vagy megyék összevonásával regionális listák kialakítását. Ez utóbbi mellett elsősorban az szól, hogy ez által valódi politikai egységgé válhatnának a statisztikai-tervezési régiók.

A Fidesszel elsősorban az ötszázalékos küszöb, mint a stabil kormányzás egyik szükséges feltételének megtartásában értettek egyet. A szabaddemokraták annyiban vélték a maguk koncepcióját életképesebbnek a szocialistákénál, hogy az – felerősítve az egyéni választókerületek túlsúlyát, de mégis az arányosság felé billenve – megtartja a jelenlegi rendszer biztos kormánytöbbséget garantáló elemét. A párt mindemellett nem zárkózott el az MSZP által kidolgozott kétszavazatos, a német választási rendszeren alapuló rendszer meghonosításától.

Wiener, miután látszott, hogy a szocialista javaslatnak nincs esélye öt szavazatot kapni – hangsúlyozva, hogy annak arányossága nem mérhető össze az ő reformtervével, de mindenképpen jobb, mint a jelenleg hatályos rendszer –, támogathatónak nevezte az SZDSZ javaslatát. A kis többséget eredményező arányos rendszerekről folytatódó vitában Hack Péter – szinte előrevetítve a 2002-es választási eredményeket – tagadta, hogy a kis többség kormányozhatatlansághoz vezet. A tételt megfordítva azt mondta, éppen hogy a nagy többség csökkenti a képviselő felelősségét, míg a kiegyenlített viszonyok növelik azt.

Mindazonáltal az SZDSZ javaslata sem találkozott a szükséges többség érdekével, és mindössze három támogató szavazattal a bizottság elutasította azt. Végül – legalábbis ami a mi témánkat illeti – eredmény nélkül oszlott fel a választási rendszer reformját előkészítő eseti bizottság.

4. Reformtörekvések 2004-ben

A 2002-es választások utáni másfél évet e téren viszonylagos csend jellemezte, majd 2004. február 16-án **Medgyessy Péter miniszterelnök** éwertékelő beszédében, több más közjogi kérdés érintése mellett, **szükségesnek nevezte a törvényhozás létszámának csökkentését**, és 250 fős parlamentre tett javaslatot. Ennek módjáról azonban többet nem közölt, annak kidolgozását a pártokra bízta.

A miniszterelnöki bejelentésnek köszönhetően újra napirendre került a választási reform kérdése – legalábbis a kormánypártok háza táján. Az **MSZP fenntartotta az 1999/2000-es bizottságban képviselt álláspontját**. Ekkor már a **290 fő** a kiindulási pont, aminél nem tartják célszerűnek a kisebb létszámot, mivel 145 választókerület is igencsak megnöveli az egy választókerületre eső szavazópolgárok számát. Ez meglehetősen távol esett a koalíciós partner álláspontjától, aki – a miniszterelnökkel egyetértésben – 250 fős parlamentet hozna létre.

Az SZDSZ 2004-es javaslata utal a Nemzeti Kerekasztal mellett kialakított 152 egyéni választókerületre, amit „az utolsó, még nem szabadon választott országgyűlés emelt 176-ra”. Ezt a számot alapul véve **152 egyéni választókerületi-** és további **98 kompenzációs mandátumért** folya a választási harc (**a területi listák erősen aránytalanító jellegük miatt megszűnnének**). Az országos listára a töredékszavazatok az egyéni választókerületi voksolás első érvényes fordulójából képződnének, ahol a d’Hondt módszerrel osztanak el a mandátumokat. A javaslat szerint változatlan maradna a bejutási küszöb, s szükségszerűen módosítanák a jelöltállítást: országos listát az a párt állíthat, amely legalább hét megyében, összesen legalább tizennégy jelöltet ajánlott.

A területi listák elhagyásával, viszont az országos listán megszerezhető mandátumok nagyobb arányával, a szabaddemokraták szerint nagyban növelhető a választási eredmények arányossága, aminek nem mond ellent az egyéni választókerületekben megszerezhető mandátumok párhuzamosan növekvő aránya. Meglátásuk szerint ez utóbbi biztosítaná a kormányozhatóságot.

A német mintára készült MSZP-s modellt az SZDSZ nem vetette el az 1999/2000-es bizottságban, 2004-ben viszont határozottan kiállt a **megyei listák** eltörlése mellett, ami viszont lételeme volt a szocialista javaslatnak. A másik nagy eltérés a **létszám**ban volt, ami nem a 40 fős különbség miatt volt sok, hanem mert ha az SZDSZ ragaszkodik a 250 főhöz, a szocialista javaslat nem lehet életképes, mivel 125-re csökkenteni nincs értelme az egyéni választókerületek számát.

Az SZDSZ elküldte javaslatát az ellenzéki pártoknak is, akiknek ekkor leginkább a rendszer változatlanul hagyása az érdeke. Az MDF már a Pokol-bizottságban is elzárkózott a rendszer reformjától, **a Fidesz-MPSZ pedig továbbra is csak a létszámcsökkentést tartja fontos felülvizsgálendő elemnek.** Elképzelése szerint 250, vagy akár 220 fősre is lecsökkenthető lenne a parlamenti létszám, a jelenlegi rendszer lényegi pontjainak változatlanul hagyásával. Ilyen alacsony létszám mellett azonban nem fenntarthatók a területi listák.

Ekkor már jól látszik, hogy a Fidesz-MPSZ nem kívánt változtatni a választási rendszeren. **A párt politikáján a leginkább tetten érhető a rendszerhez való tudatos alkalmazkodás,** a párt szervezeti felépítése egyre inkább a 176 választókerületre épült.

2004-ben Medgyessy Péter bukása és Gyurcsány Ferenc hatalomra kerülése újra lesöpörte a napirendről a választási reform ügyét, hogy aztán 2006-tól, minden korábbinál alacsonyabb színvonalon, a „kisebbsparlamentezés” formájában térjen vissza.